

Samostatné přednášky, cykly přednášek i jednorázové semináře by měly být učitelské veřejnosti nabízeny průběžně, vždy zejména s ohledem na novost předkládané aktuální problematiky. Měly by plnit roli nepřetržitého informátora o novinkách z oblastí pedagogiky, psychologie, ale i odborného zaměření učitelů VŠZ v Brně.

Pedagogicko-psychologická příprava učitelů VŠZ v Brně by ale především měla být zajišťována formami kurzů — workshopů s převážujícím působením na utváření a rozvoj dovedností účastníků. Předpokládáme, že by se mohlo jednat o kurzy trojího typu obsahově diferencované dle pedagogických i odborných zkušeností jejich účastníků.

Veškerá vzdělávací činnost vysokoškolských učitelů by měla být podmiňována dodáváním extraktů z pedagogicko-psychologické literatury, které by následně povzbuzovaly jejich další samostudium.

V současné době se na Ústavu inženýrské pedagogiky PEF VŠZ v Brně připravují v rámci realizovaného výzkumu dokumenty, jež na základě zhodnocení dosavadního pojetí a zkušeností i srovnání našich a zahraničních teoretických i praktických poznatků detailněji specifikují obsahovou i organizační podobu pedagogicko-psychologické přípravy učitelů vysokých škol. Doufáme, že právě ony pomohou odpovědět na naše vstupní otázky, neboť by neměly zůstat nezodpovězeny.

Pedagogická praxe a učební plány učitelských fakult

Libuše Podlahová

Jedním z hlavních a pochybených argumentů odpůrců pedagogických praxí je tvrzení, že v zemích našich geograficky i historicky blízkých sousedů — v Rakousku a Německu — není pedagogická praxe záležitostí univerzit a vysokých škol připravujících učitele a probíhá až po skončení studia, během jednoho či více roků, nezávisle na univerzitě, v působnosti příslušných školských úřadů. Univerzitou dobře odborně připravený student se údajně, podle této argumentace, vrhá do vody skutečného pedagogického a školského života a plavat se naučí vlastním úsilím. Tím je zároveň „dokázáno“, že učit je snadné, učitelské schopnosti a dovednosti jsou dané od přírody a nemusí se získávat jako součást učitelského studia. Tím vznikne tolik žádaný prostor v učebních plánech pro preferovanou odbornou přípravu studentů učitelství.

Podle tohoto názoru by studenti měli možnost pedagogickou způsobilost získávat pouze absolvováním teoretických pedagogických disciplín na vysoké

škole a pedagogické vzdělání si doplnit až po skončení studia. Tato část získávání učitelské způsobilosti by byla v kompetenci školských úřadů.

Pro toto eventuální řešení ovšem zatím u nás neexistují sebemenší předpoklady ekonomické, organizační ani legislativní, jako je tomu ve srovnatelných evropských školských systémech. Kromě toho tvrzení, že studenti učitelských fakult v Německu a Rakousku praktikují až po skončení studia je zcela nepravdivá.

Výklad a rozbor toho, jaká váha a důležitost je přikládána pedagogickým praxím ve zmíněných zemích, by byl velmi obsáhlý. Poměrně krátce se však dá srovnat rozsah a množství dnů (týdnů), které stráví náš, rakouský a německý kandidát učitelství praktickou učitelskou či asistentsko-hospitační činností ve škole, která se má stát jeho působištěm pro příštích několik desetiletí.

V Bavorsku absoljuje student během studia jednu souvislou praxi školní pedagogiky (3 týdny), která je zaměřena na obecné pedagogické aspekty a jednu souvislou praxi předmětovou (3 týdny), která je zaměřena didakticky. Kromě toho hospituje student 1× týdně po 4 hodinách jeden semestr (s nástupem od 3. semestru). Teprve po vykonání těchto tří praxí, případně ještě po vykonání čtvrté (doplňkové) praxe nastupuje student na dvouletý pobyt ve škole v období mezi první a druhou státní závěrečnou zkouškou (Referendarzeit). Takto je prováděna pedagogická praxe na univerzitě v Augsburgu.

V Rakousku (vídeňská univerzita) je pedagogická praxe členěna na úvodní fázi pedagogické praxe (4 týdny) a cvičnou fázi pedagogické praxe (8 týdnů). Průběžná praxe se neprovádí. Po skončení studia následuje jednoroční nástupní pedagogická praxe (Probejahr).

Dvouletá souvislá praxe v Bavorsku i jednoletá souvislá praxe v Rakousku spadají do kompetence školských úřadů, sociální zajištění praktikantů je na výši polovičního učitelského platu. Všechny ostatní pedagogické praxe jsou zajišťovány a řízeny prostřednictvím pracovišť pro pedagogické praxe jednotlivých univerzit.

V Československu je třeba rozlišit stav do roku 1989 a současný stav. Rozsah i obsah pedagogických praxí do roku 1989 byl určen závazně a celostátně takto:

Náslechová praxe	– 2 týdny (ve 3. ročníku)
Vychovatelská praxe	– 3 týdny (ve 3., případně 4. ročníku)
Pedagogická praxe předmětová	– 4 týdny (ve 4. ročníku)
Závěrečná praxe předmětová	– 8 týdnů (v 5. ročníku)
Průběžná pedagogická praxe	– jako alternativní forma realizace výše uvedených praxí (v některých typech studia, nástupní roční nebo delší pobyt ve škole po skončení studia se nerealizoval.)

Po roce 1989:

Rozsah i obsah pedagogických praxí si určují jednotlivé fakulty samy. Například olomoucká univerzita má tento rozsah pedagogických praxí:

pedagogická praxe předmětová	– 3 týdny (ve 4. ročníku)*
závěrečná praxe předmětová	– 3 týdny (v 5. ročníku)*
průběžná pedagogická praxe	– nerealizuje se

* Na FF UP je jen jedna třítýdenní praxe za celé studium

Nástupní roční nebo delší pobyt ve škole po skončení studia se nerealizuje.

Znázorněno v přehledu:

Univerzita	Průběž. praxe:	Souvislá ped. praxe v součtu za studium:	Praktikantské období po skončení studia:	Celkem týdnů:
Augsburk	1× týdně (t.j. asi 2 týdny)	6 týdnů	2 roky t.j. asi 76 týdnů	84
Vídeň	—	12 týdnů	1 rok t.j. asi 38 týdnů	50
Čs. univerzity dříve	—	17 týdnů	—	17
Olomouc	—	6 týdnů	—	6

Není tedy pravda, že zahraniční univerzity se nezabývají nebo jen málo zabývají praktickou přípravou svých studentů během jejich univerzitní odborné i pedagogické přípravy. Bylo by omylem domnívat se, že získání

praktických učítelských dovedností je věcí jen absolventů samotných nebo jen školských úřadů, které nabízejí praktikantská místa po ukončení studia nebo (v Bavorsku) v období mezi první a druhou státní závěrečnou zkouškou.

V obou zmíněných zemích je sice kladen silný důraz na dlouhodobé nástupní (praktikantské, suplentské) období, což je vyjádřeno i počtem týdnů, které jsou mu věnovány, ale kromě toho existuje v přípravě budoucích učitelů organizačně, obsahově a metodicky promyšlený systém pedagogických praxí probíhajících v rámci univerzitního studia, univerzitou organizovaných a garantovaných, a to v rozsahu větším než v současné době u nás.

Je možné, že západní univerzity, které neztratily kontinuitu vývoje jednotlivých oborů, nejsou hnány hektickou snahou „dohánět Evropu“ či pozvednout obor. Respektují tedy zřejmě více než my fakt, že na učítelských fakultách se mají vzdělávat budoucí učitelé tak, aby uměli učit, nikoliv aby se stali odborníky v daném oboru a své vědomosti a poznatky nedovedli žákům sdělit. Stává-li se v poslední době pro nás západní školství vzorem v mnoha ohledech, mohlo by se stát vzorem i v chápání cíle učítelské přípravy, a to přípravy praktické.

Literatura

- [1] Blüml, K., Costazza, M., Oswald, F.: *Lehramt an höheren Schulen*. Styria 8011 Graz 1989
- [2] Frischel, O., Kasparovsky, H.: *Studienordnung für die pädagogische Ausbildung für Lehramtskandidaten*. Wien 1985
- [3] Tietze, W., Enzinger, H., Polte, E.: *Die Rolle der Universität in der Lehrerbildung*. Böhlau: Wien, Köln, Graz 1988
- [4] Gönner R.: *Die Bedeutung der Vergleichenden Erziehungswissenschaft*, WEW Europe 24/25 — 1978
- [5] *Aufbau der Lehramtsstudien an der Universität Augsburg*. Philosophische Fakultät I. Lehrstuhl für Schulpädagogik. Augsburg 1989
- [6] Bittner, G., Emminger, E., Kotzian, O., Mauermann L., Waldmann, J.: *Schulpädagogisches Blockpraktikum*. Phil. Fak. I, UNI Augsburg 1986

Tendence ve vzdělávání učitelů fyziky v zahraničí

Erika Mechlová

Vzdělávám budoucí učitele fyziky třicet let. Po celou dobu sleduji tendence ve vzdělávání učitelů fyziky ve světě prostřednictvím literatury i na základě soukromých rozhovorů na mezinárodních konferencích a seminářích. Jsem